

DİNİ RADİKAL BİR GRUP DÖNÜŞEMEZ Mİ? HTŞ'NİN VE EL-CÛLANI'NİN DÖNÜŞÜMÜNÜ ANLAMLANDIRABİLMEK

NURULLAH ÇAKMAKTAŞ

Müslüman dünyada bağımsızlık sonrası dönemde ortaya çıkıp gelişen ve şiddet kullanmayı değişimin gerçekleşmesinde bir araç olarak gören dinî radikal grupların siyasal pragmatizm motivasyonu ile bir dönüşüm yaşaması dinî radi-

kalizm tarihinde ender karşılaşılan bir durum olmuştur. Bu grupların siyasal arenada çoğu zaman müesses nizamlara karşı değişimi talep eden tarafta, yani muhalefet cephesinde konumlanmak zorunda kalmış olmaları şüphesiz bunun en önemli nedenlerinden biridir.

Bütün bu unsurlar göstermektedir ki HTŞ'nin ve liderinin dönüşümü iki temel faktöre dayanmaktadır. Bunlardan ilki, hareketin liderinin devrimin gerçekleşmesine yönelik ideolojik dönüşüm de dâhil sürekli bir arayış içinde olan karakteridir; ikincisi ve daha önemlisi ise bu hareketin ve liderinin 2017'den sonra bir yönetim pratiği içine girmesiyle siyasal iktidar için toplumsal desteğin ve bu desteği koruyup genişletmek için de esnek bir ideolojik anlayışın benimsenmesinin önemini kavramış olmasıdır.

İktidar tecrübesini test etme imkânı bulamamış, sürekli muhalefet cephesinde yer almış ve ayrıca çoğu zaman antidemokratik politik sahalarda varlığını sürdürmüş bu grupların bir dönüşüm yaşamamış olması da kendi içinde anlaşılır görünmektedir. Zira bir siyasal aktör açısından ideolojik esnekliğe sahip olmak ve pragmatik davranabilmek; politik arenada söz sahibi olabilme, kitleleri yanına çekebilme ve o arenada uzun soluklu kalabilme umudu ve imkânıyla doğrudan ilişkilidir.

Şu içinden geçtiğimiz günlerde (Aralık 2024), bu umut ve imkâna sahip olmuş bir dinî radikal hareketin ve onun liderinin bir dönüşüm hikayesine şahit olmaktayız. Anlaşılacağı üzere son birkaç hafta içinde gerçekleşen sansasyonel olaylar zinciri neticesinde Şam'ı ele geçirerek Suriye'de rejimin yıkılmasını sağlayan grup olarak kayıtlara geçen Heyet Tahrir Şam (HTŞ) ve onun lideri Ebu Muhammed el-Cûlani'den bahsediyoruz. Aslında el-Cûlani öncülüğündeki hareket, ülkede rejime karşı başlayan barışçıl protesto gösterilerinin orantısız bir şiddetle bastırılmaya çalışılması neticesinde oluşan pek çok silahlı muhalif hareketten sadece biridir. Hatta devrim hareketinin ilk yıllarında etki gücü yüksek Ahraru'ş-Şam ve Ceyşu'l-İslam gibi direniş grupları ve onların liderleri Zeh-

ran Alluş ve Hasan Abbud gibi karizmatik liderleriyle kıyaslandığında el-Cûlani ve hareketi, uzun süre marjinal ve radikal bir yerde konumlanmış ve bu sebeple devrimin taşıyıcılığını üstlenebilecek bir izlenim bırakamamıştır. Fakat ismi zikredilen bu etkin gruplar ve onların karizmatik liderleri varlığını sürdürmezken başlangıçta el-Kaide afiliasyonu gibi marjinal kararlarla savaş arenasında yer alan el-Cûlani, son kertede bu devrim başarısını gerçekleştiren lider olarak temayüz etmiştir. Peki başlangıçta muhalif hareketlerin en marjinali konumundayken günün sonunda ülkenin en etkin siyasal aktörü hâline gelmesinde belirleyici bir rol oynayan el-Cûlani'nin yaşadığı dönüşümün temel dinamikleri nasıl anlaşılmalıdır?

El-Cûlani öncülüğündeki bu başarı hikâyesinin macerası geriye dönük incelendiğinde en başından itibaren bulunduğu kalıba sığmayan ve sürekli bir arayış içinde olan bir lider portresiyle karşılaşılmaktadır. Zira henüz otuzlu yaşlarının başlarında olduğu bir dönemde radikalizmin ana akımı kabul edilen el-Kaide'den ayrıştığını deklare edebilmesi, onun en başından itibaren sürekli arayış içinde olan ve cesur kararlar alabilen karakterini ortaya koymaktadır. Aynı zamanda onun bu sürekli arayış içinde olma

Suriye'nin başkenti Şam'daki Emevi Camii'nde cuma namazı kılındı.

özelliği, el-Cûlani'nin son beş yıl içinde geçirdiği ideolojik dönüşümü de anlaşılır bir zemine oturtmaktadır. Zira onun söz konusu radikal gruplardan ayrılışının belli ki sadece örgütsel anlaşmazlık saikleriyle değil aynı zamanda sonraki yıllarda kendisinde belirginleşmeye başlayan ideolojik farklılaşma nedeniyle de gerçekleştiğini göstermektedir. Diğer taraftan onun karakteriyle ilişkili bu zemin üzerine 2017'den sonra İdlip'te bir nevi devlet yönetimi tecrübesi de yaşamış olması dinî radikal bir hareketin ve onun liderinin dönüşümünün anlamlandırılmasında dayanak kabul edilebilecek bir başka unsur olarak dikkat çekmektedir.

Bütün bu unsurlar göstermektedir ki HTŞ'nin ve liderinin dönüşümü iki temel faktöre dayanmaktadır. Bunlardan ilki, hareketin liderinin devrimin gerçekleşmesine yönelik ideolojik dönüşüm de dâhil sürekli bir arayış içinde olan karakteridir; ikincisi ve daha önemlisi ise bu hareketin ve liderinin 2017'den sonra bir yönetim pratiği içine girmesiyle siyasal iktidar için toplumsal desteğin ve bu desteği koruyup genişletmek için de esnek bir ideolojik anlayışın benimsenmesinin önemini kavramış olmasıdır. Ayrıca bu yönetim pratiği, ülkenin politik geleceğinde var olabilmek için uluslararası aktörler nezdinde de kabul görmeyen öneminin anlaşılmasına yol açmış ve görünen o ki bu durum ideolojik düzlem-

de bir esnekliğe doğru evrilmeyi beraberinde getirmiştir

Müslüman dünyadaki dinî radikalizmin siyaset düşüncesinin dogmatik dışlayıcı karakteri dikkate alındığında HTŞ'nin ve liderinin dönüşümünü klişe kabullerden arı bir şekilde anlamlandırabilmek bir hayli önem arz etmektedir. Nitekim HTŞ'nin kurumsal düzlemde el-Cûlani'nin da bireysel düzlemde son günlerde bazı meseleler hakkında yaptığı açıklamalara bakıldığında bu açıklamaların dinî radikal düşünce tarihi içinde herhangi bir yere tekabül etmediği net bir şekilde görülebilmektedir. Ayrıca bu açıklamalar el-Cûlani'nin sert radikal Selefi bir çizgiden, daha pragmatik ve esnek ana akım İslamcı düşünce çizgisine doğru ideolojik bir dönüşüm yaşadığını göstermektedir.

YÖNETİMİN MAHİYETİ HAKKINDA

1960'lardan günümüze dek Müslüman dünyada ortaya çıkan dinî radikal grupların en önemli ortak özelliklerinden biri içinde şeriatın tatbik edildiği bir İslam devleti kurma ideallerini her daim açıkça deklare etmiş olmalarıdır. Bunun istisnasını görmek çok mümkün değildir. Hatta içinde buldukları çağın gerçekliklerinin daha çok farkında olan ve gelenek ile modern arasında hep bir uyum inşa etme çabası içinde bulunan ana akım İslamcılar bu mesele etrafında çoğu zaman çok sert bir üslupla eleştirmişlerdir. HTŞ'nin ve liderinin arzu ettikleri yönetim modelinin mahiyeti hususunda son zamanlarda yaptıkları açıklamalara bakıldığında ise benimsedikleri tutumun dinî radikal gruplardan daha çok ana akım İslamcı tutumla benzerlik gösterdiği görülmektedir.

Nitekim el-Cûlani, Aralık 2024'te CNN'e verdiği mülakatta kendisine sorulan "İslami

yönetim" hakkındaki soruya, diğer dinî radikal gruplarda görüldüğü gibi net ve keskin cevaplar vermekten kaçınmış; İslami yönetim modelinin doğru anlaşılmadığından şikâyet etmiştir. Ona göre geçmişteki yanlış uygulamalar, İslami yönetim modeli hususunda insanlarda birtakım korkuların oluşmasına neden olmuştur. Yine bu açıklamalar, insanları çoğu zaman ikna etme çabası içinde olmayan ve doğru kabul ettiğini tavizsiz bir şekilde savunan radikal Selefi bir liderden çok, geniş kesimleri muhatap alıp ikna edici bir üslup kullanmayı tercih eden bir İhvan-ı Müslimin liderinin açıklamalarına benzemektedir.

Diğer taraftan el-Cûlani, içinde yaşadıkları coğrafyanın farkında ve "bölgenin geleneklerine ve doğasına uygun bir model" peşinde olduklarını vurgulamıştır. Müslüman dünyadaki dinî radikalizmin kendilerinden farklı olanı keskin bir üslupla dışlayan söylem karakteri dikkate alındığında el-Cûlani'nin bu açıklamaları, onlardan nasıl farklılaştığını ortaya koyması bakımından önem arz etmektedir. Zira son altmış yıl içinde dinî radikal düşünce ve hareketlere ideolojik ve öncülük yapmış isimlerin verdiği demeçler veya yazdığı metinler incelense muhtemelen hiçbir demeç ve metinde "bölgenin geleneklerine ve doğasına uygun bir yönetim modeli" şeklinde bir ifade veya ibareyle karşılaşamayacaktır.

Yine aynı mülakatta el-Cûlani'nin hedefledikleri yönetim modeli üzerine açıklamalarda bulunurken kurumsallaşmaya ve güçlü kurumların inşa edilmesinin önemine vurgu yapması da dinî radikal siyasi düşünce tarihinde daha önce önemine vurgu yapılan bir mesele olmamıştır. Ayrıca kurumsal yönetimin önemine vurgu yaptığı konuşmasının bu bölümünde her ne kadar "demokratik yö-

Suriye halkı Baas rejiminin yıkılmasını meydanlarda kutladı.

netim" ifadesini kullanmamış olsa da halkın seçeceği bir meclisten bahsetmiş ve "Suriye tek bir yöneticinin keyfi kararlar aldığı bir ülke olmayı hak etmiyor" diyerek çok sesli bir yönetim modelini hedeflediğini ima etmiştir. Ayrıca konu üzerine yaptığı başka bir açıklamada yönetim şeklinin ne olacağına uzmanların, hukukçuların ve Suriye halkının karar vereceğini söylemiştir. Onun bu "halk iradesi" vurgusu yine dinî radikal düşünce geleceğinde bir karşılığı olmayan ve hatta kerih görülen bir siyasal prensip iken aynı ifade ana akım İslamcılar için önemli bir meşruiyet dayanağı olarak savunulmuştur.

AZINLIKLAR MESELESİ, BİR ARADA YAŞAMA VE HAYAT TARZINA MÜDAHALE HAKKINDA

Müslüman dünyada Sünni radikal gruplar söz konusu olduğunda bu radikal grupların

başta Şiiler olmak üzere Sünnilik dışında kalan heteredoks gruplara karşı Vehhabilikten mülhem benimsedikleri dışlayıcı karakter, öteden beri en hassas meselelerden biri olmuştur. Hâl böyleyken bile DEAŞ'ın ortaya çıkışına kadar el-Kaide de dâhil olmak üzere Sünni radikal grupların bu heteredoks mezheplere karşı dışlayıcı tavrı büyük oranda söylemsel düzlemde kalmış ve bunun ötesine çoğu zaman geçmemiştir. Fakat Merkezi el-Kaide'nin bütün itirazlarına rağmen DEAŞ'ın Irak'ta Şiileri birincil hedef yerine koyması, Şiilere yönelik dışlayıcılığın söylemsel düzlemin ötesine geçerek topyekün "yok etme" hedefine bürünmesi ve Irak'taki Şii iktidarın da ülkedeki Sünnileri görmezden gelerek sekteryan politikalar takip etmesi, bölgede mezhep savaşı etrafındaki endişe ve hassasiyetleri son yıllarda hiç olmadığı kadar arttırmıştır.

BBC'de Afganistan'daki Taliban uygulamalarıyla ilişkilendirilerek kadınların eğitimi konusunda kendisine sorulan soruya el-Cûlani, İdlip tecrübesinden örnek vererek İdlip'te kendi yönetimleri döneminde eğitim görenlerin %60'ının kız öğrencilerden oluştuğunu söylemiş ve Suriye'nin kültürel kodlarının farklı olduğunu vurgulayarak ülkesinin Afganistan gibi olmayacağını ifade etmiştir.

Irak'ta özellikle DEAŞ'ın Şi- ilere karşı benimsediği savaş stratejisi, Suriye devriminde ortaya çıkan radikal grupları da bu mezhep yangınına odun taşıyan aktörler konumuna indirgenmesine belki de haklı olarak yol açmıştır. Ayrıca Suriye rejiminin Nusayri kimliği de hesaba katıldığında bu durum devrimin özgürlük isteyen bir halk hareketi olarak başlayan kimliğini unutturmuş ve devrim hareketi tam anlamıyla bir mezhep savaşı algısına dönüştürülmüştür. Rejimin karakterinin ve eylemlerinin sekteryan özelliği zaten öteden beri bilinen bir hakikattir. Fakat başlangıçta özgürlük ve onur dinamikleriyle motive olan devrim hareketi de devrimin başarıya ulaşma sürecinin uzaması ve ülkenin kaos içine sürüklenmesi neticesinde zamanla daha fazla radikalleşmeye, bazı söylem ve eylemlerinde de daha sekteryan bir hüviyet taşımaya başlamasına yol açmıştır. Dolayısıyla bu durum radikal gruplar tarafından ülkede gerçekleştirilebilecek bir devrim ihtimaline de endişeyle yaklaşmaya haklı olarak yol açmıştır.

Unutmamak gerekir ki on üç yıllık bir iç savaş tecrübesinin tahrip etme özelliği kadar öğretici taraflarının da olduğu ihtimal dâhilindedir. İç savaşın bu öğretici özelliği dikkate alındığında HTŞ'nin ve lide-

rinin bu acı tecrübeden ders almış olma ihtimalini de hesaba katmak gerekir. Nitekim el-Cûlani'nin bu konu etrafında yaptığı açıklamalar ve HTŞ'nin yayımladığı beyanatlar daha önce bir radikal grupta şahit olmadığımız nitelikte bir kapsayıcılığa işaret etmektedir. Öyle ki el-Cûlani'nin yönetimleri altında azınlıkların durumunun ne olacağına dair kendisine sorulan sorulara ülke içinde birikmiş muhtemel kin duygularına rağmen kendinden emin bir soğukkanlılıkla kapsayıcı cevaplar vermesi dikkat çekmektedir. Onun bu konuya dair açıklamalarında söz konusu grupların binlerce yıldır Suriye topraklarında yaşıyor olmasına vurgu yapması, hiçbir gücün bu kimseyi Suriye topraklarından söküp atmaya hakkı olmadığını söylemesi ve inşa edilecek hukuk sisteminin kendileri gibi onları da koruyacağını taahhüt etmesi bir radikal grup öncüsünden duyulabilecek nitelikte açıklamalar değildir. Ayrıca bu süreç içerisinde ülke içinde yaşayan Hristiyanlardan Dürzilere ve Nusayrilerden İsmailiye mensuplarına kadar bütün azınlıklara güvence veren mesajlarını kendilerine ilettiklerini belirtmiş ve ülkede mezhepçiliği yıllardır körükleyen esas aktörün rejim olduğunu ısrarla vurgulamıştır. Diğer taraftan özellikle Hristiyan azınlıklar-

la ilgili güvence konusunda 2017'den bu yana İdlip'te icra edilen yönetim tecrübesinin bir arada yaşama konusunda önümüzdeki dönem için bir teminat niteliğinde olduğunun da altını çizmiştir.

BBC'de Afganistan'daki Taliban uygulamalarıyla ilişkilendirilerek kadınların eğitimi konusunda kendisine sorulan soruya el-Cûlani, İdlip tecrübesinden örnek vererek İdlip'te kendi yönetimleri döneminde eğitim görenlerin %60'ın kız öğrencilerden oluştuğunu söylemiş ve Suriye'nin kültürel kodlarının farklı olduğunu vurgulayarak ülkesinin Afganistan gibi olmayacağını ifade etmiştir. Ayrıca HTŞ de bireysel özgürlükler, hayat tarzı ve kadın hakları konusunda bir açıklama yayımlamış ve bu açıklamada, iffet talebi de dâhil olmak üzere kadınların giyim ve kuşamlarına yönelik herhangi bir müdahaleyi kesin bir şekilde yasakladığını duyurmuş ve buna gerekçe olarak da bireylerin haklarına saygı göstermeyi medeni bir ulus inşa etmenin temel taşı olarak sunmuştur. El-Cûlani de 2020 yılında bu bağlamda yaptığı bir konuşmada, kişileri ibadete zorlayıp dinin yasak kıldığı şeylerden uzaklaştırmayı görev bilen, kadınların sokaklarda giyim kuşamına müdahil olan ve "ahlak polisliği" olarak görülen

"hisbe" uygulamasını, insanları iki yüzlü davranmaya sevk ettiği için tasvip etmediğini söylemiştir. Özellikle bu konu etrafında yapılan açıklamalar, grubun ve el-Cûlani'nin radikal Selefi düşünce ile arasına koyduğu mesafeye işaret etmesi bakımından önem arz etmektedir.

Diğer taraftan DEAŞ başta olmak üzere bazı radikal grup ve ideologlardan HTŞ'ye ve el-Cûlani'ye karşı bu açıklama ve beyanatlardan dolayı eleştirilerin gelmeye başlamış olması da dolaylı da olsa bu dönüştürümün yaşandığını gösteren bir işaret olarak düşünülebilir. Nitekim DEAŞ, "en-Nebe" adıyla yayımlanan haftalık bülteninde el-Cûlani'yi ve HTŞ'yi yoldan çıkmış mürtetler olarak tanımlamıştır. Ayrıca HTŞ'yi bir İslam devleti kurmaktan çok sivil bir devlet kurma ve "pagan" azınlık gruplarla bir arada yaşama peşinde koştukları gerekçesiyle sert ve alaycı bir üslupla eleştirmiştir. Bültende, kurulacak yeni devletin son kertede İslami ilkelere dayanmayacağı için Esad rejiminden farksız olacağı iddia edilmiştir. Yine etkin bir cihâdi ideolog olarak kabul edilen Ebu Muhammed el-Makdisi de diğer cihadi grupları yok etme çabası içinde olduğu için el-Cûlani'den ve HTŞ'den terberri ettiğini deklare eden bir açıklama yayımlanmıştır.

Özellikle bu konu etrafında yapılan açıklamalar, grubun ve el-Cûlani'nin radikal Selefi düşünce ile arasına koyduğu mesafeye işaret etmesi bakımından önem arz etmektedir.

ŞÜPHELER VE SORU İŞARETLERİ

HTŞ'nin ve el-Cûlani'nin yaşadıkları dönüşüme dair yaptıkları açıklamalara ve verdikleri beyanatlara rağmen bu dönüşüme dair gruba ve onun liderine karşı şüpheleri harekete geçirecek argümanların bulunduğunu da göz ardı etmemek gerekir. Bu yaklaşımda ortaya konulan şüphelerin, grubun ve liderinin radikal hareketlerle iltisaklı geçmişinin yanında HTŞ'nin İdlip yönetim tecrübesinde kendini gösteren birtakım uygulamalarla da ilişkilendirilmesi, bu yaklaşımın argümantasyonunu güçlü kılan unsur olarak dikkat çekmektedir.

Öyle ki el-Cûlani liderliğindeki HTŞ'nin İdlip'te yönetimi devralmasının akabinde gücü tek elde toplamak adına cihadî gruplar da dâhil olmak üzere diğer oluşumları yok etmeye yönelik gerçekleştirdiği girişim, HTŞ'nin ve el-Cûlani'nin otoriterliğe meyilli tarafına örnek olarak sunulan argümanların başında gelmektedir. Yine bu dönemde HTŞ'nin, uygulanan politikaları eleştirdikleri veya farklı siyasal perspektifleri savundukları için kendilerine muhalif olanları mahkûm ettiğine, casus olarak tanımlanan kimselere hapishanelerde işkence uyguladığına ve bazı yargısız infazlarda bulunduğu dair

ortaya atılan iddialar, hâlihazırda grubun ve liderinin hukuk vurgusuna şüpheykle yaklaşmayı tetikleyen suçlamalar olarak dikkat çekmektedir. Ayrıca bazı sivil toplum kuruluşlarında çalışan aktivistlere, medya mensuplarına ve gazetecilere karşı İdlip güvenlik birimlerinin keyfi tutuklamalar yapıp cezalar verdiğine ve bu tutuklamaları protesto etmeye yönelik yapılan gösterileri de sert bir şekilde bastırma yoluna gittiğine dair ortaya atılan iddialar, HTŞ'nin ve el-Cûlani'nin İdlip'teki yönetim tecrübesinin eksi hanesinde yer alan ve geleceğe dair şüpheleri harekete geçiren örnekler olarak farklı mecralarda dile getirilmektedir. Öyle anlaşılmaktadır ki İdlip yönetim tecrübesinde el-Cûlani'nin dönüşümünü teyit eder nitelikte çeşitli uygulamalar bulunsa da onun ülke yönetimine dair ortaya koyduğu siyasal vizyona şüpheykle yaklaşmaya neden olacak pratiklerin tatbik edildiğine dair de iddialar bulunmaktadır.

Diğer taraftan yukarıda ifade edildiği üzere her ne kadar ülke yönetimine dair kurumsallığa, istişareye ve seçimlere dayalı bir yönetim biçimini savunuyor olsa da el-Cûlani'nin "demokrasi" kavramını kullanmaktan ısrarla kaçındığı da görülmektedir. BBC'ye verdiği mülakatta sunucunun "seçimlerden bah-

Öyle anlaşılmaktadır ki İdlip yönetim tecrübesinde el-Cûlani'nin dönüşümünü teyit eder nitelikte çeşitli uygulamalar bulunsa da onun ülke yönetimine dair ortaya koyduğu siyasal vizyona şüpheykle yaklaşmaya neden olacak pratiklerin tatbik edildiğine dair de iddialar bulunmaktadır.

Türkiye Cumhuriyeti Dışişleri Bakanı Hakan Fidan, Suriye'deki yeni yönetimin lideri Ebu Muhammed el-Cûlani ile ortak basın toplantısında konuştu.

setmeniz demokratik bir sistem istediğiniz anlamına mı geliyor" şeklindeki net soru karşısında bile "demokrasi" kavramını kullanmaktan kaçınmış ve "halkın kendilerini temsil edecek kimseleri seçme hakkı vardır" diyerek cevap vermiştir. Radikal Selefliliğin siyasal düşüncesindeki sert demokrasi karşıtlığı hesaba katıldığında el-Cûlani'nin bu tutumu doğal olarak demokrasi hakkındaki görüşlerinde hâlâ radikal Selefi perspektife sahip olup olmadığı hususunda şüpheye neden olmaktadır. Ayrıca geçiş hükümetinin süresi dolduktan sonra ülke içindeki farklı grupları temsil edebilecek siyasal partilerin kurulmasına izin verilip verilmeyeceği hususunda da henüz bir açıklama yapılmamış olması, bütün dinamikleriyle demokratik sistemin uy-

gulanması hususunda şüphelere neden olan eksiklik olarak dikkat çekmektedir.

Yine el-Cûlani'nin, yaptığı konuşmalarda ve verdiği mülakatlarda yukarıda zikrettiğimiz "hisbe" gibi bazı meseleler hakkında kendi görüşünü net bir şekilde ifade ederken bazı diğer meselelerde ise kendisine yöneltilen sorular karşısında net görüş beyan etmektan kaçınması dikkat çekmektedir. Mesela BBC sunucusunun hayat tarzına müdahale bağlamında yönetimleri altında alkol kullanımına izin verilip verilmeyeceği hususunda sorduğu soruya, bazı meseleler hakkında karar vermenin kendi hakkı olmadığını ve bu tür konulara halkın onayından geçmiş anayasal düzenlemelerin karar ve-

Zira kişileri ve grupları siyasal alandan dışlayarak onlara temsil hakkı tanımamak radikalleşmeye neden olan bir sonuç doğuruyorsa bunun tersi olarak siyasal alanın içinde bulunmanın da doğası gereği radikalleşmeyi törpüleyen bir işlev görebileceği sonucuna varmak mümkün görünmektedir.

receğini söyleyerek net görüş beyan etmekten kaçınmasının, hayat tarzıyla ilişkili özgürlükler konusunda şüphelere yol açacağını tahmin etmek zor olmasa gerektir.

Diğer taraftan etkin bir pozisyonda olsun veya olmasın devrimi gerçekleştiren grup üyelerinin ne kadarının bu dönüşümü yaşadığı veya bu dönüşümü desteklediği de devrimin geleceğinin selametiyle ilgili zihinlerde şüphelerin oluşmasına neden olabilecek önemli bir soru olarak kabul edilebilir. Zira silah gücüne sahip grup üyeleri içinden bu dönüşüme muhalefet edebilecek olanların bulunma ihtimali, dönüşümün sekteye uğramasına ve kazanımların kaybedilmesine neden olabilecek bir ortamı oluşturma potansiyeli taşımaktadır.

SONUÇ

El-Cûlani'nin ve HTŞ'nin idlip'te icra ettiği yönetim tecrübesi, çeşitli platformlarda yaptıkları açıklamalar ve verdikleri beyanatlar, grubun ve onun liderinin büyük oranda radikal Selefî bir çizgiden ana akım İslamcı bir çizgiye doğru ideolojik bir dönüşüm yaşadığını göstermektedir. Bu dönüşümde ise esas belirleyici olanın sürekli bir arayış içinde olan el-Cûlani'nin ve liderliğini yürüttüğü HTŞ'nin bölgesel nitelikte de olsa bir yönetim tecrübesi yaşamış ol-

masıdır. Öyle ki bir yönetim tecrübesinin yaşanmış olması ve ülkenin tamamını yönetmeye bir imkânın ve umudun ortaya çıkması, esnekliği ve pragmatizmi zorunlu kılan bir ideolojik dönüşümü kaçınılmaz kılmıştır. Zira kişileri ve grupları siyasal alandan dışlayarak onlara temsil hakkı tanımamak radikalleşmeye neden olan bir sonuç doğuruyorsa bunun tersi olarak siyasal alanın içinde bulunmanın da doğası gereği radikalleşmeyi törpüleyen bir işlev görebileceği sonucuna varmak mümkün görünmektedir.

Diğer taraftan devrimler, ülkeler için daha iyiye veya daha kötüye doğru gidişata neden olabilecek potansiyeli özü gereği bünyesinde barındırır. Dolayısıyla devrimlere yaklaşımlarda geleceğe yönelik umut ve endişe boyutlarının olması anlaşılır bir durumdur. Fakat Suriye'de gerçekleşen devrimde umut boyutunun baskın bir şekilde hissedilmesinin de yine anlayışla karşılanması gerekmektedir. Zira bu devrim, bir taraftan 60 yıldır ülkeyi yöneten diktatöryel bir rejimin sonunu getirirken diğer taraftan da 500 bin civarında insanın ölümüne ve 10 milyona yakın insanın yaşadığı toprakları terk etmesine neden olan bir iç savaşı bitirme umudunu sunmaktadır. Dolayısıyla

zaten "en kötü" senaryoyu yaşatmış bir rejimin sonunun gelmesine neden olan bu devrimin umuda yönelik heyecan yaratması gayet doğal bir sonuçtur. Bu umuda neden olan söz konusu devrimi gerçekleştiren kimselerin dönüştüğüne dair beyanatlarına ve geleceğe yönelik teminatlarına da en azından aksi sâdır olana dek itimat etmek gerekir. Suriye'nin 13 yıldır içinde bulunduğu çıkmaz ve barışa dair alternatif bir seçeneğin olmaması aslında bu itimadı zorunlu da kılmaktadır. Diğer taraftan bu itimadın, devrimin demokratik bir yapılanmaya doğru evrilmesinde teşvik edici bir işlev görmesinin de

ihtimal dâhilinde olduğunu unutmamak gerekir. Zira ısrarla dönüştüğünü vurgulayan bir gruba "siz aslında değişmediniz" diyerek o grubu marjinalize etmek bu dönüşümün devamını teşvik etmekten ziyade belki de radikalliğin ve iç savaşın tekrar nüksetmesine hizmet edecektir. Diğer taraftan devrimi gerçekleştirenlerin geçmişinden, İdlip yönetim tecrübesinden ve beyanatlarından kaynaklı oluşan şüphelerin de kulak ardı edilmemesi gerekir. Zira bu şüphelerin dile getirilip gündemde tutulması da değiştiğini kamuoyuna kabul ettirmeye çalışan devrimcilere demokratikleşme yolunda zindelik katacaktır.

Nurullah Çakmaştaz

Marmara Üniversitesi Orta Doğu ve İslam Ülkeleri Araştırmaları Enstitüsünde Ortadoğu Sosyolojisi ve Antropolojisi Anabilim Dalı'nda görev yapmaktadır. Araştırma odak noktası genelde dinî-siyasi düşünce özelde ise Müslüman dünyada üretilen dinî radikal düşünce üzerinedir. Ortadoğu'da dinî-siyasi gruplar, Selefi hareketler ve dinî radikal düşünce üzerine çalışmaları bulunmaktadır.

Telif Hakkı

Ankara - TÜRKİYE ORSAM © 2024

Bu çalışmaya ait içeriğin telif hakları ORSAM'a ait olup, 5846 Sayılı Fikir ve Sanat Eserleri Kanunu uyarınca kaynak gösterilerek kısmen yapılacak makul alıntılar dışında, hiçbir şekilde önceden izin alınmaksızın kullanılamaz, yeniden yayımlanamaz. Bu çalışmada yer alan değerlendirmeler yazarına aittir; ORSAM'ın kurumsal görüşünü yansıtmamaktadır.

Ortadoğu Araştırmaları Merkezi

Adres : Mustafa Kemal Mah. 2128 Sk. No: 3 Çankaya, ANKARA

Telefon : +90 850 888 15 20

Email : info@orsam.org.tr

Fotoğraflar : Anadolu Ajansı (AA)